

**Кримінальне провадження за
участю осіб, які страждають
на психічні розлади **

У монографії комплексно досліджено теоретико-прикладні проблеми забезпечення в кримінальному провадженні прав осіб, які страждають на психічні розлади, та розроблено науково обґрунтовані пропозиції, спрямовані на вдосконалення чинного кримінального процесуального законодавства України та правозастосовної практики. Розглянуто психічний розлад як юридичний факт і його значення в кримінальному судочинстві.

Проаналізовано напрями вдосконалення нормативної регламентації в кримінальному провадженні процесуального статусу осіб, які страждають на психічні розлади, у контексті міжнародних стандартів, зарубіжного досвіду, розвитку законодавчих тенденцій в Україні.

Розкрито особливості досудового й судового провадження за участю цієї вразливої категорії осіб, вивчено окремі проблеми призначення та проведення судово-психіатричної експертизи, висвітлено специфіку виконання судових рішень. Запропоновано новітні підходи до розв'язання сучасних проблем, що виникають у кримінальному провадженні за участю осіб, які страждають на психічні розлади (особа, до якої передбачається застосування примусових заходів медичного характеру, підозрюваний, обвинувачений, потерпілий, цивільний позивач, свідок, понятий тощо).

Монографія орієнтована на науковців, аспірантів, студентів юридичних закладів освіти, практичних працівників, а також усіх, хто цікавиться питаннями кримінального процесу.

Ольга ТИЩЕНКО

**КРИМІНАЛЬНЕ ПРОВАДЖЕННЯ
ЗА УЧАСТЮ ОСІБ,
ЯКІ СТРАЖДАЮТЬ
НА ПСИХІЧНІ РОЗЛАДИ**

Монографія

Харків
«Право»
2024

Рецензенти:

О. В. Капліна, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри кримінального процесу Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, член-кореспондент Національної академії правових наук України, заслужений діяч науки і техніки України;

В. В. Вапнярчук, доктор юридичних наук, професор кафедри кримінального процесу Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого;

В. М. Шевчук, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри криміналістики Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого
(протокол №8 від 26 січня 2024 р.)*

Тищенко О.

Т47 Кримінальне провадження за участю осіб, які страждають на психічні розлади : монографія / Ольга Тищенко. – Харків : Право, 2024. – 688 с. : іл.

ISBN 978-617-8411-34-3

У монографії комплексно досліджено теоретико-прикладні проблеми забезпечення в кримінальному провадженні прав осіб, які страждають на психічні розлади, та розроблено науково обгрунтовані пропозиції, спрямовані на вдосконалення чинного кримінального процесуального законодавства України та правозастосовної практики.

Розглянуто психічний розлад як юридичний факт і його значення в кримінальному судочинстві. Проаналізовано напрями вдосконалення нормативної регламентації в кримінальному провадженні процесуального статусу осіб, які страждають на психічні розлади, у контексті міжнародних стандартів, зарубіжного досвіду, розвитку законодавчих тенденцій в Україні. Розкрито особливості досудового й судового провадження за участю цієї вразливої категорії осіб, вивчено окремі проблеми призначення та проведення судово-психіатричної експертизи, висвітлено специфіку виконання судових рішень. Запропоновано новітні підходи до розв'язання сучасних проблем, що виникають у кримінальному провадженні за участю осіб, які страждають на психічні розлади (особа, до якої передбачається застосування примусових заходів медичного характеру, підозрюваний, обвинувачений, потерпілий, цивільний позивач, свідок, понятий тощо).

Монографія орієнтована на науковців, аспірантів, студентів юридичних закладів освіти, практичних працівників, а також усіх, хто цікавиться питаннями кримінального процесу.

УДК 343.13:343.121–056.34

© Тищенко Ольга, 2024

© ТОВ «Видавничий дім
«Право», 2024

ISBN 978-617-8411-34-3

Зміст

Перелік умовних позначень	6
Передмова	7

Розділ 1

ТЕОРЕТИКО-ПРИКЛАДНІ ОСНОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ ПРАВ ОСІБ, ЯКІ СТРАЖДАЮТЬ НА ПСИХІЧНІ РОЗЛАДИ

1.1. Процесуальний статус осіб, які страждають на психічні розлади: стан опрацювання та перспективи подальших досліджень	11
1.2. Психічний розлад як юридичний факт і його значення у кримінальному судочинстві. Вплив психічного розладу учасника кримінального провадження на його процесуальний статус	23
1.3. Напрями вдосконалення нормативної регламентації у кримінальному провадженні процесуального статусу осіб, які страждають на психічні розлади	45
1.3.1. Міжнародні стандарти	45
1.3.2. Зарубіжний досвід	61
1.3.3. Законодавчі тенденції в Україні	77
1.4. Процесуально-компенсаторні механізми, спрямовані на забезпечення засади рівності перед законом і судом у кримінальному провадженні за участю осіб, які страждають на психічні розлади	85
1.4.1. Участь захисника	85
1.4.2. Участь законного представника та/або представника	95
1.4.3. Участь спеціаліста в галузі психології або психіатрії	102
Висновки до розділу 1	105

Розділ 2

ОСОБЛИВОСТІ ДОСУДОВОГО ПРОВАДЖЕННЯ, В ЯКОМУ БЕРУТЬ УЧАСТЬ ОСОБИ, ЯКІ СТРАЖДАЮТЬ НА ПСИХІЧНІ РОЗЛАДИ

2.1. Специфіка доказування у кримінальному провадженні за участю осіб, які страждають на психічні розлади	109
2.2. Особливості проведення слідчих (розшукових) і негласних слідчих (розшукових) дій за участю осіб, які страждають на психічні розлади	146
2.3. Повідомлення про підозру особам, які страждають на психічні розлади	176

2.4. Особливості застосування спеціальних запобіжних заходів до осіб, які страждають на психічні розлади	189
2.5. Зупинення та закінчення досудового розслідування у кримінальному провадженні за участю осіб, які страждають на психічні розлади	229
Висновки до розділу 2	256

Розділ 3

СУДОВО-ПСИХІАТРИЧНА ЕКСПЕРТИЗА У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

3.1. Окремі проблеми призначення судово-психіатричної експертизи	267
3.2. Амбулаторна судово-психіатрична експертиза	276
3.3. Стаціонарна судово-психіатрична експертиза	290
3.4. Посмертна судово-психіатрична експертиза	317
3.5. Висновок судово-психіатричної експертизи як доказ	326
Висновки до розділу 3	339

Розділ 4

ОСОБЛИВОСТІ СУДОВОГО ПРОВАДЖЕННЯ, В ЯКОМУ БЕРУТЬ УЧАСТЬ ОСОБИ, ЯКІ СТРАЖДАЮТЬ НА ПСИХІЧНІ РОЗЛАДИ, ТА ВИКОНАННЯ СУДОВИХ РІШЕНЬ

4.1. Специфіка судового розгляду кримінального провадження в суді першої інстанції за участю осіб, які страждають на психічні розлади	343
4.1.1. Особливості підготовчого провадження	343
4.1.2. Особливості судового розгляду	361
4.1.3. Особливості судового рішення	381
4.2. Проблемні питання перегляду судового рішення в апеляційному та касаційному порядку, а також за нововиявленими або виключними обставинами	395
4.3. Особливості виконання судових рішень у кримінальному провадженні за участю осіб, які страждають на психічні розлади	415
Висновки до розділу 4	448

Висновки	455
-----------------------	-----

Список використаних джерел	464
---	-----

Додатки	547
----------------------	-----

<i>Додаток А.</i> Законотворчі матеріали	547
--	-----

<i>Додаток А.1.</i> Проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо забезпечення дотримання прав і свобод осіб, які страждають на психічні розлади, під час здійснення кримінального провадження»	547
--	-----

<i>Додаток А.2.</i>	Порівняльна таблиця до проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо забезпечення дотримання прав і свобод осіб, які страждають на психічні розлади, під час здійснення кримінального провадження»	566
<i>Додаток Б.</i>	Результати опитування правників щодо проблемних питань участі у кримінальному провадженні осіб, які страждають на психічні розлади.....	607
<i>Додаток В.</i>	Результати опитування судово-психіатричних експертів щодо проблемних питань участі у кримінальному провадженні осіб, які страждають на психічні розлади	634
<i>Додаток Г.</i>	Огляд ключових позицій Верховного Суду щодо питань участі у кримінальному провадженні осіб, які страждають на психічні розлади	645
<i>Додаток Д.</i>	Огляд рішень ЄСПЛ щодо України стосовно дотримання прав і свобод осіб, які страждають на психічні розлади, у кримінальному провадженні	669
<i>Додаток Е.</i>	Перспективні напрями для подальших досліджень.....	683

Наукове видання

ТИЩЕНКО Ольга Ігорівна

**КРИМІНАЛЬНЕ ПРОВАДЖЕННЯ
ЗА УЧАСТЮ ОСІБ, ЯКІ СТРАЖДАЮТЬ
НА ПСИХІЧНІ РОЗЛАДИ**

Монографія

Видається в авторській редакції

Комп'ютерна верстка *А. Т. Гринченка*

Підписано до друку 23.02.2024. Формат 60×90/16.
Ум. друк. арк. 43. Обл.-вид. арк. 31. Тираж 300 пр. Зам. № 35

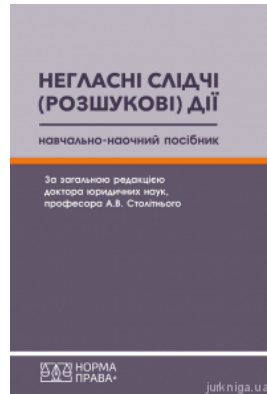
ТОВ «Видавничий дім «Право»,
вул. Харківських Дивізій, 11/2, м. Харків, Україна
Для кореспонденції: а/с 822, м. Харків, 61023, Україна
Тел.: (050) 409-08-69, (067) 574-81-20, (063) 254-50-84
Вебсайт: <https://pravo-izdat.com.ua>
E-mail для замовників послуг: verstka@pravo-izdat.com.ua
E-mail для покупців: sales@pravo-izdat.com.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 8024 від 05.12.2023

Виготовлено ТОВ «Промарт»,
вул. Весніна, 12, Харків, 61023, Україна
Тел. (057) 717-25-44
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 5748 від 06.11.2017

Книги, які можуть вас зацікавити

Проведення слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій у кримінальному провадженні

Негласні слідчі (розшукові) дії.
Навчально-наочний посібник

Використання конфіденційного співробітництва у кримінальному провадженні

Застосування практики Європейського суду з прав людини в адміністративному судочинстві України

Контрапункт незламності

Перейти до галузі права
Кримінальне право та процес

[Перейти на сайт →](#)